

Szellemvilágban

Tanulmány és film egy örökbefogadott, nárcisztikus gyermek labirintus-terápiájáról

Gyermekpszichológusként az utóbbi években azt tapasztaltam, hogy neurotikus gyermekkel alig-alig keresnek fel bennünket, viszont áradnak hozzánk az örökbefogadó, nárcisztikus, elvált, özvegy, ill. gazdag szülők nárcisztikus gyermekei (Paulina O. Kernberg nyomán). Egyre több a hiperaktív gyermek is, akiknél - ismert, hogy - az alapproblémához nárcisztikus jegyek társulnak.

Talán, mert nem elszigetelt jelenségről van szó, a szakirodalomban is egyre bővül a nárcizmussal foglalkozó cikkek, tanulmányok sora. Egyre gazdagabb leírások születnek magáról a nárcizmusról, diagnosztikájáról és a terápiás lehetőségekről. Folynak a kutatások ezen a területen már a csecsemőkorban is, a szakemberek keresik a terápiás megoldási módokat.

A nárcizmus elterjedtsége egyúttal azt is jelenti, hogy a terápia hangsúlya az ödipális korszakot megelőző időszakra helyeződött.

Kolléganőmmel, Molnár Magdával, a dinamikus pszichoterápia elméleti talaján jutottunk el a nárcisztikus, hiperaktív gyermekek az eddigieknél hatékonyabb terápiás gyógyításához.

A hozzánk forduló gyermekeket a Magyarországon hagyományos játékterápiával kezeltük, tehát a gyermek játékát szimbolikusan értelmezve jutottunk diagnózishoz, ill. a játékterápia során igyekeztük a gyerekeknek az áhított "korrektív emocionális élményt" nyújtani. Azt tapasztaltuk, hogy a gyerekek többségénél ez a terápiás megközelítés nem alkalmazható, hiszen a neurotikus gyermekeknél sokkal fejletlenebb "személyiségű" nárcisztikus gyermekek nem képesek közvetítőket használni.

Azután volt néhány diszkrét tapasztalatunk arról, hogy egy-egy, akár a szobában csak véletlenül ott lévő eszköz (forgószék, óriáslabda stb.), vagy a testi kontaktus, vagy egy másik tér (udvar, kert, terem) meglepő fordulatot eredményezett mind a gyerekekkel való kapcsolatban, mind a terápiában.

A szenzoros integrációs terápia elmélete dióhéjban

Itt tartottunk, amikor új terápiás utakat keresve Kulcsár Zsuzsa, Varga Izabella, Szvatkó Anna, Dorner Márta és Nagy János révén találkoztunk a szenzoros integrációs terápia elméleti és gyakorlati elképzeléseivel, s ez a találkozás alapozta meg az általunk művelt új terápiás irányzatot.

A szenzoros integrációs terápia "anyja": Anne Jean Ayres nevelépszichológus és agykutató volt. Diagnosztikus és terápiás elképzeléseit tanulási problémás gyermekekkel folytatott munkája alapján alakította ki. Elgondolásait igen leegyszerűsítve azt gondolta, hogy bizonyos különleges eszközök (háló, kötélletra, óriáslabda, guruló hengerek, hinták stb.) használata, a rajtuk való mozgás az éretlen idegrendszerű gyermek magasabb érzékszervi integrációját, érettebb idegműködését "kényszeríti ki". A kényszerítés a fejlesztés mechanizmusára utal, hiszen a gyerekek nem élnek át kényszert, hanem sokkal inkább a játék örömeit, sok gyermek szinte metamorfózison megy keresztül, amikor a szenzoros integrációs terápia terébe és eszközei közé kerül.

Másik alaptétele, hogy e fejlődést a vesztibuláris rendszer vezérli, mely magzati korban a legkorábban kifejlődő érzékszerv, és már a magzati korban működik, reagál a gravitációra, vezérli a szüléshez vezető mozgásokat, a későbbiekben összerendezi, integrálja a más érzéketli modalitásból érkező észleleteket stb.

Több szerző is leírt hasonló gondolatokat (Schilder, Bender, a közelmúltban Delacato), de Ayres alkotott egy olyan új, teljesebb terápiás elméletet, amely szerint az egyensúly-szerv ingerlésével normalizálhatjuk és fejleszthetjük az idegrendszerileg éretlen gyermek vesztibuláris rendszerét, taktilis érzékelését, primitív reflexeit, a két agyfélteke, ill. a két testfél együttműködését, a szemmozgásokat, a forma- és térérzékelést. Az idegrendszer érettségének vizsgálatára diagnosztikus tesztorozatot alakított ki, a szenzoros integráció növelésére pedig kidolgozta a nevéhez fűződő terápiát.

Harmadik alapposztulátuma, hogy a terápiában oda megyünk vissza, ahol a gyermek fejlődése megrekedt, s onnan építkezünk újra.

Elméletének része, hogy a gyermek nagy szabadságot élvez az eszközök kiválasztásában, s abban, hogy mit csinál, mivel Ayres azt gondolja, hogy a szervezet tudja, mire van szüksége. Ez utóbbi két elképzelés természetesen rokonítható más terápiás irányzatok szemléletével is. Mindkettő, bár nem egészen ilyen formában, a dinamikus pszichoterápiában is fellelhető, a másodiknál pedig eszünkbe juthatnak a humanisztikus irányzatot képviselő Angyal "organizmikus szükséglet" címén kifejtett gondolatai.

A labirintus-terápia mint a gyermekpszichoterápia új útja

Az Óbudai Nevelési Tanácsadóban munkatársaimmal kialakítottunk és fölszereltünk egy szenzoros integrációs terápia végzésére alkalmas termet.

Molnár Magda pszichológus kollégámhoz és hozzám talán több olyan gyermek került és kerül, aki súlyos fejlődési zavarral, ill. fejlődési deficittel küzd, s amelyek oka a preödipális, sőt preverbális, ill. magzati korban (autista, autisztikus, nárcisztikus és hiperaktív gyerekek) gyökerezik.

S mivel ezek a gyermekek időnként nemhogy egy szobát, de egy egész intézményt is képesek "betölteni", játékterápiával hozzáférhetetlenek, általában tesztekkel vizsgálhatatlanok, próbálkozásképpen a szenzoros teremben kezdtünk velük dolgozni. Tapasztalataink szerint meglepő fordulatot vett az addig kialakíthatatlan kapcsolat, mert kialakíthatóvá vált, a nem beszélők megszólaltak, némelyik gyermek viselkedése "elvágólag" különbözött az addig bármilyen helyszínen, helyzetben megfigyelhetőktől.

A témám szempontjából azonban a legfontosabb megfigyelésünk az volt, hogy a szenzoros eszközök segítségével a kimondhatatlan traumák megjeleníthetők, feldolgozhatók, szimbolikusan értelmezhetők. Továbbá a fejlődésben megrekedt gyermekek személyiségfejlődése megindítható, a legkorábbi fejlődési "fehér folttól" vagy fixációs ponttól el lehet juttatni a gyermeket a korának megfelelő személyiségérettség szintjéig.

A gyermekek idegrendszeri, szellemi és érzelmi érettségének meghatározásához, terápiájuk megtervezéséhez, majd fejlődésük követéséhez pszichoanalitikus ismereteinket is felhasználtuk.

Terápiás munkánkban tehát szétválaszthatatlanul összefonódott az analitikusan orientált és a szenzoros integrációs terápia. Ezt a terápiás módszert, amely számunkra új utat nyitott a gyermekpszichoterápiában, labirintus-terápiának neveztük el.

Hogyan is dolgozunk a labirintus-terápiával? Következzék ennek bemutatása.

Esetismertetés

Gergő 6 évesen járt nálam először örökbefogadó anyjával iskolaérettségi vizsgálaton. Az óvónők a gyermeket súlyos viselkedési zavarokkal jellemezték: nem tud kialakítani kapcsolatot se a gyerekekkel, se a felnőttekkel. Nem fogadja el az irányítást. Dührohamai vannak stb. Véleményükben a gyermeket szellemileg retardáltak minősítették.

Az iskolaérettségi vizsgálaton fény derült Gergő kiváló értelmi képességeire, azonban az érzelmi fejlődési deficitet egyértelműen konstatálni lehetett. Az anyával felvett interjúban a gyermek sorsa a következőképpen rajzolódott ki előttem.

Az örökbefogadó szülők másfél éves korában hozták ki a csecsemőotthonból Gergőt, s azonnal kórházba vitték, mivel fertőzés következtében a gyermek komolyan megbetegedett, sőt, az élete is veszélyben forgott. Többheti kórházi kezelés után került leendő otthonába.

Az anya elmondta, hogy az örökbefogadást elsősorban az apa kezdeményezte. A gyermek nevelése kezdettől fogva konfliktusok forrása volt férje és öközötte.

Számára a gyermek egyre nagyobb teher, nincs elég türelme hozzá, és Gergő kibírhatatlan, nyugtalan, dührohamokat kap, amiket nem tud kontrollálni, makacs, önfejű. Eddig már több intézményt fölkerestek, ahol megoldást reméltek problémáikra, mind ezideig sikertelenül.

Gergő nagyon vékony, furcsán világoskék szemű, megfésülhetetlenül kócos, vöröshajú kisfiúként maradt meg bennem. Arca ovális, finom vonalú, finom csontozatú az egész gyermek, orra, szája formás, fogai szépek, hangja enyhén diszfóniás. Intellektusa nyomban erős vonzást gyakorolt rám.

Elküldtük iskolába azzal, hogy amennyiben szükséges, ősztől térjenek vissza hozzánk, megpróbálunk segíteni család- vagy egyéni terápiával, nevelési tanácsadással. Nem javasoltuk számára a körzeti iskolát, hanem egy olyan másik állami iskolát, amelyet gyermekcentrikus iskolának ismertünk.

Másfél évig nem hallottam Gergőről, mígnem egyszer csak felmerült a neve, hogy egy ismert kolléganő Ayres-terápiára javasolja hozzánk. Elvállaltam a gyermeket. Meglepetésemre egy belvárosi iskolából érkezett a javaslat.

Az első órára Gergő nevelőapjával érkezik, akitől megtudom az elmúlt másfél év fejleményeit. Feleségével válnak, az ok: Gergő. Ő neveli ezután, a közelmúltban szét is költöztek. A gyermek és apja között látnivalóan bensőséges a kapcsolat, igen természetesen ül az ölében. Észrevehető azonban Gergő csecsemős igénye: mindent azonnal megkapni. Apját inkább használja, hogy megkapja, amit szeretne. Szemkontaktust nem vesz fel, beszéde személytelen, nem szólít a nevemen.

Az előző iskolából azért hozták el, hogy megelőzzék az eltanácsolást. Jelenlegi iskolája baráti kapcsolat révén a problémák ismeretében vállalta Gergőt, mégis most, háromnegyed év múlva, teljesen tehetetlennek érzik magukat. Gergő híre egészen az igazgatónőig terjedt, aki a pszichológiai vizsgálat megkezdése után egy héttel "kirúgta" Gergőt kezelhetetlensége miatt, s lóhalálban kereshettünk számára egy befogadó iskolát, ill. tanítónőt. A tanítók és a gyerekek számára legijesztőbbek Gergő szorongásos, ill. dührohamai voltak: ilyenkor a földre vetve magát fetrengett, és torkaszakadtából üvöltött sírva, artikulatlan hangon. E rohamainak valamilyen akadályoztatás, vélt vagy valós igazságtalanság, sérelem volt az oka, azonban nem állt arányban a gyermek ezekre adott reakciójával.

Azt is felróták a gyermeknek, hogy kizárólagosságot követel, szétdúlja az órákat, lesöpri az asztalt. Óra alatt is a tanítónőn lóg, ölelgeti őt.

Gergőről még nagyon sokat tudnék mesélni, azután az apával, sőt az anyával való foglalkozásaimról, a tanítókkal való együttműködésről, de ez meghaladná a tanulmány kereteit.

Éppen témám szempontjából még egy érdekes információ: mind az apa, mind az anya egymástól függetlenül azt állították a másiktól, hogy a testi kapcsolatot, a testi érintést nem igénylik, sőt elhárítják.

Az apától megtudtam, és magam is tapasztaltam, hogy a gyermek humorérzéke nagyon jó, még ily módon lehet őt a legjobban szabályozni. Nagyon kreatív, rendkívül olvasott. Matekból kiemelkedően jó, de érdekli a történelem, a földrajz,

a biológia. Tudása az említett területeken messze meghaladja kortársaiét. Érzelmileg csak a negatív dolgokra reagál, mindenben a rosszat, az ijesztőt, az elrettentőt veszi észre (robbanás, lövöldözés, gyilkosság stb.), a halál érdekli, foglalkoztatja. Ezt én is tapasztalom a későbbiekben: "Van egy katasztrófám." - mondja pl. egy intőre. További példák: piros festékpöttyre azt mondja "vér", "halálugrás" a bordásfalról.

Apja megjegyzése: mindenki "nem"-mel kezdte felé (értsd: Gergő felé).

Az első találkozás után megvizsgáltam Gergőt: Gyermek Wechslerrel, mely extrém magas intelligenciát mutatott, a Dél-Kaliforniai Szenzoros Integrációs tesztekkel, melyek testséma-zavart és a két féltete összerendezetlen működését jelezték. Rorschach-jából kiemelném a X. táblán adott Versagent, a VI. táblán Csonkítást, továbbá a Kombinációs válaszokat, s a jegyzőkönyvön végigvonuló racionalizálási tendenciát.

A gyermek első találkozásunkhoz képest megnyúlt, haja rendezett, megsötétedett, szemüveget hord. Ekkor nyolc és fél éves.

A labirintus-teremben azonnal regrediál. Járása tipegős lesz, selypítve beszél, fekvőhelyzetben mozgása csecsemős, egészes.

A terápiás folyamat majdhogynem banális: a születés után megjelennek a normális gyermeki fejlődés állomásai - szinte a Margaret Mahler által leírt pszichés fejlődési szakaszok illusztrációjaként.

Az első időben állandóan a függőhálóban tartózkodik, eleinte teljesen passzív, folyamatosan kér, hogy hintáztassam, forgassam. Magzati pózba húzza össze magát. "Úgy ülsz a hálóban, mint egy csecsemő." - mondom. "Az anyaméhben?" - kérdezi. A függőháló után a legkedveltebb eszköz a henger vagy "alagút". Belebújik, majd azt mondja: "Mint a kiscsirke a tojánhéjban, csak én egy gyereknek születtem." A takarót is kedveli. "Mire jó a takaró?" - kérdezi tőlem. A kérdést visszaadva neki, a következőt válaszolja: "Otthon bele szoktam a paplanba tekerőzni, hogy nem tudok megmozdulni." A hálóban forgattatva magát készül a születésre, egyre kisebbre húzza össze magát, és: "Olyan pici szeretnék lenni, hogy kiessek a lyukon."

Időnként mesél a csecsemőotthoni emlékeiről: "Sírtam, mikor szétharaptam a cumimat, annyira szerettem."

Szerettem volna, ha Gergő a labirintus-szobában "kilenc hónapra születik", de tartotta magát eredeti születési idejéhez, egy hónappal korábban érkezett a vártnál, és nálam is nyolc hónapra született meg. Kb. nyolc hónappal az első találkozásunk után bekéredzkezik a hálóba, kéri, hogy így segítsem (a hálóval együtt) az "alagútba". Ezután: "Fordíts meg." Értsd: fejjel lefelé. Ebből a helyzetből tolja ki magát, és azt mondogatja: "Jövök, jövök."

Mivel a művelet meglehetősen nehéz, mind a ketten majd megszakadunk az erőlködéstől. Közben hívom őt: "Gyere, gyere. Várlak." Kikerülve az "alagútból" magzati pózban: "Oá, oá ..." - sírdogál. Az eseményt, azt hiszem nem szükséges kommentálni.

Ezután nagy változást veszek észre, Gergő először szól hozzám normális hangfekvésben, korának megfelelő hangján. Az ezt követő óra elején a váróban nagy örömet mutat, amikor meglát. Odarohan hozzám, nem várja meg, hogy elköszönjek az előző gyermektől. Rám függeszti a szemét, és sorolja, hogy mit szeretne csinálni aznap a labirintusban. Mindez teljességgel szokatlan tőle. Ettől kezdve érzem azt, hogy különálló, egyedi emberként elfogad, szeret, s nem egy tárgyat lát bennem.

Az órát azzal kezdi, hogy "Háló ma nem!" , "Nem vagy háló az anyám".

A függőháló után a függőágy következik, mint legkedveltebb tárgya, azután a hinta. A passzivitásból lassan áttér az aktivitásra, először én forgatom, hintáztatom, majd ezt egyre kevésbé igényli, csak álljak ott mellette. Végül már arra sem tart igényt. Ha forogni akar pl., leteszi a kezét a földre, s úgy segíti a pörgést.

"Tudod, hogy mit jelent a no la vie?" Kérdésemre: "Azért mondtam, mert rossz érzés volt lógni a kötélén fejjel lefelé, mintha meghaltam volna." - mondja. Fejében érezte a rosszat: "Ugyanis ott gondolkozok." Amiről gondolkozik, az "kifejezhetetlen." Később: "Majdnem mindig rosszat álmodok. Több évig álmodok. Van olyan, amit azóta álmodok, amióta emlékezetem van". Miközben ezeket mondja, üti-veri a piros óriáslabdát. Majd üt-vág mindent, ahol ér. "Kivasal" egy bábut. "Meghalt" - mondja, "el kell temetni, oda, ahol piros hó esik. Minden fordítva van. Minden rosszul van." Végül megdobál egy rongylabdával.

"Lehet, hogy a halálról szoktál álmodni?" - kérdezem. "Lehet, hogy jól gondolod" - válaszolja. "Anyukámnak a hasájában álmodtam ezeket. Aki szült, annak az anyukámnak a hasába belekakiltam."

A következő ülésen bebújik a hálóba, kéri, hogy tegyem alá az ugróasztalt, az ugróasztalra tegyem rá a zsámolyt, majd hálóstul tegyem őt az ugróasztal mellé. Az egész óra azzal telik, hogy a hálóban többször felküzsködi magát a zsámoly tetejére, s ott azt kéri, hogy emeljem föl, és tartsam őt a levegőben(!).

Következő fejlődési szint: gyermek a babakocsiban. Az általunk mózeskoscsinak nevezett eszköz lesz a kedvence (Molnár Magda találmánya, ruháskosár kerekkel). Hetekig azt játssza, hogy belebújik a kosárba, betakartatja magát egy nagy takaróval. Kidugja belőle a lábait: "Bölcső". "Mózeskosár" - mondja később. Kérdezem tőle, hogy ismeri-e a szó eredetét. "Gonosz király meg akart minden gyereket ölni. Csináltak mózeskosarat, beszutykolták a mózeskosár alját" - hadarja, s ekkor W.C.-re kell futnia pisilni. Ilyet még sose tett, sose ment ki a W.C.-re órán. Utána folytatja a mesét: "Majd az édesanyja lesz a dajkája, amikor a királylány megtalálja Mózes a kertje alján. Úgy neveli a saját gyermekét." Utalok Gergő és Mózes hasonló sorsára. Gergő szerint nem így van: "Rólam nulla éves koromban döntött az a néni, aki szült, hogy a kórházban hagy. Mózes anyja nem saját akaratából hagyta ott a gyermekét." Kérdésemre, hogy nagyon rossz-e erről beszélni, azt mondja: "Nem érzek semmit, csak elmondom."

Óra végén nem akar elmenni, ez új dolog. "Itt alszom" - mondja. Üzenőfüzetében rengeteg a beírás, mindig hiányzik valami az iskolából. Miután elmeséli: "ehem-

behem, szíjok" - selypeg. Lefekszik a földre, ordítva kezd sírni, öklözi a szemét, ide-oda forog: "kisbaba lettem".

Megkérdézem tőle: "Gergő, amikor rosszul esik valami, vagy dühös vagy, mit szoktál csinálni?" "Ugyanezt." - válaszolja.

Sokszor kéri, hogy énekelve tologassam a mózeskocsiban, közben ő: "oá, oá". Egy idő múlva kötelet kér a kocsiba, és annak segítségével húzza saját magát. Később azt játssza, hogy odakocsizik hozzám, majd ellenkező irányba húzza magát. Ezt hosszan ismétlgeti. Később ezt gördeszkán csinálja, eltávolodik, visszatér. Ugye, ismerős jelenség? Ebben az időszakban többször durván elküld maga mellől, s valahogy úgy alakul, hogy véletlenül újra meg újra megüt valamivel. Egy alkalommal egy "hülyegyerek" osztálytársáról beszél, aki "pszichopata és pszichiáterhez járnak". Kérdésemre, hogy tudod-e, ki az a pszichiáter? "Olyan, mint te nekem" - mondja. "Nem lehet az osztálytársakat, családtagokat megválasztani" - panaszkodik. Azt válaszolom neki, hogy a barátokat, és néha a családtagokat is meg lehet választani. "Úgy, mint ahogy engem az apa és az anya?" - csillan föl a szeme.

A következő tanévet a mózeskocsival kezdi: takaró, párna, óriáslabda a kocsiba, "Mehetünk mama" - mondja selypítve. Addig lökdösi magát, míg ki nem esik a kocsiból. Sír, én addig simogatom, nyugtatgatom, míg abba hagyja. Végül: "Nem kell tolnod, már tudom magamtól."

A bemutatott terápiás részletek, remélem, meggyőzően bizonyították a labirintus-terápia értékét. Talán az is világossá vált, hogy miért neveztük el módszerünket labirintus-terápiának. Ez a terápiás megközelítés kettős törekvésből alakult ki. Egyrészt növelni kívántuk a gyerekek szenzoros integrációját, idegrendszeri érettségét, melyet Ayres elméletéből következően a labirintus-szerv ingerlésével érhetünk el, másrészt ennél tovább kívántunk menni az analitikusan orientált terápia felé, leszállni a mélybe, a lélek labirintusába, ahonnan felhozhatjuk a tudattalan gyógyító titkait.

Minden élmény magában hordoz gondolati, érzelmi és testi (szenzoros) összetevőket. A bennünket ért események nyomot hagynak testünkben is, izmainkban, bőrünkben, érzékszerveinkben kódoljuk azokat.

Ezek az összetevők különösen áthatják egymást a preverbális korban, a testi élmények ekkor különösen kiemelt jelentőségűek. Gondolhatunk itt elsősorban Piaget-ra, aki elméletében a gondolkodás fejlődését a szenzomotoros sémákra alapozza, ill. tanítványának, Affolternek a kutatásaira, aki pl. a taktilis érzékelés kiesését a világ megismerésében helyrehozhatatlan deficitnek tartja.

A hagyományos játékterápia a preverbális időszak történéseivel nemigen tud mit kezdeni. A gyerek közvetítőkön keresztül, szimbolikusan jeleníti meg élményeit, s ezeket vagy a gyerek vagy a terapeuta verbalizálja, utóbbi értelmezi, a tudatba emeli. Ehhez a gyermeknek bizonyos fogalmi és érzelmi fejlődési szinten kell lennie. A trauma vagy az élményhiány testi, szenzoros összetevői érintetlenek maradnak, az érzelmi korrekció is szűkebb sávban történhet meg. Ha a gyermeknél elsősorban testtel, szenzóriummal függ össze a pszichés probléma, és a tanulmány

elején felsorolt gyerekeknél erről van szó, akkor eszköztelenek, tehetetlenek vagyunk.

Tízévi munka és tapasztalat alapján azonban ma már tudunk segíteni ezeknek a gyerekeknek is.

A szenzoros eszközök segítségével a sérült gyerekek közvetlenül jeleníthetik meg traumáikat, élhetnek át a testi összetevőket is magába foglaló korrekciós, ill. - pl. Gergő esetében - hiányzó élményt a terapeuta segítségével. S a terápiában a terapeuta is aktívan részt vesz, mégpedig testi valójában is, hiszen megérinti, megfogja a gyermekeket.

A neurotikus páciensnél a fixációs pont elérése a cél, tehát a terápia folyamán visszatérés történik az időben, a gyermek regrediál arra az időszakra, amely pszichés fejlődését akadályozza.

A szenzoros integrációs terapeuták is, mint már említettem, hasonlóképpen gondolkoznak, tehát oda kell visszatérni a terápiában, ahol a gyermek a szenzoros, idegrendszeri fejlődésben megrekedt.

A mi felfogásunkban az az új, hogy az az időszak vagy időpont, ameddig vissza kell térni, ugyanazon pont mind a szenzoros, mind a pszichés fejlődésben. A labirintusbeli eseményeket ilyen szemmel elemezzük.

Különösen nagy erénye a labirintus-terápiának, hogy a szenzoros eszközök segítségével a gyerekek a magzati korba is visszatérhetnek, ahogyan azt Gergő esetében láthattuk.

Szellemvilágban

Gergő labirintus-terápiájának néhány részletét filmen is rögzítettük a terápia befejező szakaszában. A felvételek a szenzoros integrációs eszközökkel felszerelt labirintus-teremben készültek. Ezeknek az órarészleteknek az ismeretében kaphatunk teljes képet a terápiás munkáról, s magyarázatot arra, hogy a tanulmány és a film címe miért: "Szellemvilágban".

Következzék az első "jelenet".

G: (belemászik a gumihengerbe) Liza néni, kérek szépen valami lepedőt vagy valamit!

T: Takarót, takaró jó lesz?

G: Mindegy, csak az a lényeg, hogy el tudjam magam takarni.

T: Hogy el tudd magad takarni. Hozom azt a takarót.

G: (a taaró alatt csöndben ringatja magát előre-hátra)

T: Akkor én itt kint várlak.

G: (kiabálva) A tornateremben csak egy gyereknek a szelleme van, és a szellem mozgatja ezt a gumit!

T: Ühüm. És az a szellem mit szeretne?

G: Semmit. A szellem az semmit nem szeret.

T: A szellem az semmit nem szeret.
G: A szellemnek semmit nem lehet adni, mert mindent kiejt a kezéből.
T: Aha. A szellemnek semmit nem lehet adni, mert mindent kiejt a kezéből.
G: És nem tud semmit fölvenni.
T: És nem tud semmit fölvenni. Miért ... van ez, a szellem ezt miért nem tudja megcsinálni?
G: Átmegy minden a kezén.
T: Átmegy minden a kezén. Hm.
G: Igen. Hoppá! Hupsz! Hú-ú!
T: És hogy van ez a szellemeknél? Hogyha a szellemeknek vannak szülei, apuka, anyuka meg gyerek, akkor nem tudnak egymásnak semmit adni?
G: De tudnak. Egymásnak tudnak, csak azok szellemtárgyak, azt meg mi nem tudjuk fölszedni.
T: Aha, értem. Tehát ha szellem ad a szellemnek, azt meg lehet fogni.
G: Azt a szellem meg tudja fogni, és mi nem tudjuk megfogni.
T: Azt a szellem meg tudja fogni, és mi nem tudjuk megfogni.
G: Azt csak a szellem tudja.
T: Mi meg azt tudjuk megfogni, amit mi adunk egymásnak ezek szerint.
G: Azt meg a szellemek nem tudják.
T: Azt meg a szellemek nem tudják.
G: Ezt mind csak a szellem mondja.
T: Na, és figyelj csak, akkor a szellemek között semmiféle találkozás vagy érintkezés vagy ilyesmi nincsen?
G: (nem válaszol)
T: Szóval nincs válasz. Hm? Hát a szellem most nagyon elgondolkodik. Na, hát akkor én kint várok. Lehet, hogy nekem is csöndbe kéne lennem? De hát én nem szellem vagyok, hanem igazi ember vagyok.
...
Hallok valami mozgolódást abból a szellemvilágból, valami mozgolódik.
G: Hoppá! Kikelt a lepkebáb! (ledobja magáról a takarót)
T: Kikelt a lepkebáb.
G: (kiabálva) A nyű!

Gergő több alkalommal takaróba bugyolálva bújik bele a csepphálóba, és az ott kibontakozó történések megtekintése után ismét rácsodálkozhatunk a labirintus-terem és szenzoros eszközei által nyújtott nagyszerű terápiás lehetőségekre. Példaként következzen két órarészlet:

1.
G: (takaróban ül a csepphálóban) Jaj, fejjel lefelé vagyok!
T: (ringatja Gergőt a hálóban) Fejjel lefelé vagy?
G: Igen.

T: Ez nagyon meglepő. És milyen érzés?
G: Sz... .
T: Aha. Akkor folytassam?
G: Igen.
T: Maradsz így fejjel lefelé?
G: Nem. (Küszködik a hálóban, hogy álló helyzetbe kerüljön. Liheg, nyög az erőfeszítéstől.)
T: Most is kiküszködted magad.
G: Úgy ragadtam.
T: Ühüm.
G: Nem ragadtam úgy.
T: Nem bizony, mert onnan ki tudsz jönni.
G: Forgassál! (forgás közben eltakarja a szemét) ... Olyan szűk! Szűk a burok! Burokban ... (leül, és kéri, hogy megnézhesse magát a tükörben) Úgy nézek ki, mint egy lepke.
T: Úgy nézel ki, mint egy lepke.
G: (kiabálva) Bábban!
T: Bábban, amiből majd most lesz a lepke.

2.

G: (takaróban, állva himbálózik a csepphálóban) Így vedlik a lepke. Az utolsó vedlésem ilyen.
T: Így vedlik a lepke. Láttál már ilyet?
G: (izeg-mozog a hálóban) Igen. Így vedlik, és akkor utána így "pcsss" (lerázza magáról a takarót) ... És kijön belőle a gyönyörű szép lepke.
T: És most nálad is az lesz, hogy a kisfiúból előjön a királyfi? Vagy hogy lesz ez most?
G: Leesik a héja, most jön a bábállapot. (leül)
T: Most jön a bábállapot. Ühüm. Akkor azt ilyenkor ki kell várni, ugye?
G: Igen.
T: Akkor most be vagy bábozódva.
G: Számolj el hatvanig.
T: Számoljak el ... Hangosan vagy magamban?
G: Magadban! ... De az óráról nézzed! ... Tizenkettőkor kezd! ...
T: Egy, most!
G: (csukott szemmel mély nyugalomban ül a hálóban, majd lassan kinyitja a szemét, és vár)
T: (suttogva) Letelt az idő.
G: Na, akkor kikelt a pillangó! (két kezét kidugja a háló résein, és nevetve repülést imitál)

A film egy terápiás óra befejezésével zárul:

G: (a billenőhintán hanyattfekve a kötelek segítségével tartja egyensúlyban a hintát, egyúttal önmagát) Így bebiztosítom magam.

T: Hát biztosítsd is be ...

G: Igen. Így kifeszítem magam.

T: Biztosítsd is be magad, hogy úgy érezd, hogy biztonságban vagy.

G: (lassan hintázik) Tessék! Tudom mozgatni magam.

T: Te már mindent tudsz csinálni magaddal, Gergő. Azt is tudod mondani magadnak ...

G: Mit?

T: Hogy nem cirkuszosok, nem hisztizek.

G: Nem tudom.

T: Azt is, hogy nagyfiú vagyok.

G: Hú, de klafa. (dudorászik) Ez nagyon jó.

T: Tökéletesen egyensúlyban vagy, Gergő.

A terápiás részletek, azt hiszem, önmagukért beszélnek. Az első órarészlethez fűznék csak rövid magyarázatot. Számomra Gergő dramatikus játéka, szavai azt jelentették, hogy az a gyermek, akit "nem anya szült", s akit nevelőanyja is elhagyott, a valóságban nincs is, nem létezik, nem "igazi" gyerek, hanem szellem.

Zárógondolatok

Az olyan gyerekek, mint Gergő, akik valamilyen okból korán elszakadtak édesanyjuktól, s nem volt, aki ringassa, simogassa őket, nem juthattak hozzá az idegrendszer éréséhez nélkülözhetetlen vestibuláris és taktilis ingerléshez.

Anyai kéz és hang nem nyugtatta meg őket, így nem tanulhatták meg, hogyan nyugtassák meg önmagukat.

Testük - lelkük éhezik a szeretetre, de nem tudják, hogyan szerezzék meg. S aki nem kap szeretetet, az nem képes sem önmagát, sem másokat jól szeretni.

Később sírósak, ingerlékenyek, nyugtalanok lesznek, nem tudnak várni, indulataikat képtelenek gátolni, az óvodai, iskolai közösségbe nehezen illeszkednek be, folyamatosan összetűzésbe kerülnek környezetükkel.

Ezekkel a gyerekekkel a hagyományos terápiák keretében azért vagyunk tehetetlenek, mert a valóságról alkotott képzetek hiányosak, nem tudnak játszani, nem rajzolni, nem tudják szóban kifejezni vágyaikat, érzelmeiket, csak mozgással, testtartással, gesztusokkal.

Megfigyelhettük Gergőnél is, hogy az ilyen gyerekek gondolatai összefüggőbbé, gördülékenyebbé válnak, nyelvük is jobban megered, ha szabadon változtathatják testhelyzetüket, kedvükre mozoghatnak.

A szenzoros integrációs terápiás keretben gondolataik és érzelmeik szabadon áramolhatnak, emlékeik fölidézhetők, élményeiket nagyobb teljességben élhetik át.

Gergő a labirintus-terápiában fájdalmas élményei feldolgozásán túl megszerezhetette, pótolhatta mindazokat a tapasztalatokat, melyeket a "valódi" anyák gyermekei átélnek, s ily módon szellemből "igazi" gyermekké válhatott.

© Bedő Ilona, 2001